

Developing a Model of Academic Satisfaction in Gifted Students based on the Factors Affecting It: A Grounded Theory Study

Sara Nejatifar *

Department of Psychology and Education of Children with Special Needs, University of Isfahan, Isfahan, Iran

Ali Aghaziarati

Department of Psychology and Education of Children with Special Needs, University of Isfahan, Isfahan, Iran

Ahmad Abedi

Department of Psychology and Educational of children with special needs, faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran

Abstract

The growth and development of any society are affected by the educated force of that society and identifying the factors affecting academic satisfaction and providing them is a step towards sustainable development. The aim of this study was to discover and investigate the factors affecting the academic satisfaction of gifted students. The method of the present study was qualitative using a data-based method and data collection was done through semi-structured interviews. The statistical population of the present study included male and female students of the first high school of talented schools in Tehran in the academic year of 2019-2020. The research sample was selected by cluster sampling and after interviewing 20 students, the effective factors were identified in academic satisfaction. It should be noted that data analysis was performed using three steps of open, axial, and selective coding. Based on the results of the research, open codes around 168 concepts, core codes including 21 concepts, and selective codes in 5 concepts under the headings of school factors, individual factors, family

* Corresponding Author: sara.njt1373@gmail.com

How to Cite: Nejatifar, S., Aghaziarati, A., Abedi, A. (2021). Developing a Model of Academic Satisfaction in Gifted Students based on the Factors Affecting It: A Grounded Theory Study, *Journal of Psychology of Exceptional Individuals*, 11(43), 141-174.

factors, attitudes toward intelligence, and community problems in dealing with the gifted and the lack of a gifted maintenance program (comprehensive programs from education to employment) were identified and extracted. Academic satisfaction is a good tool for evaluating the school and academic achievement of gifted students and strengthens the student's various factors in continuing the path of academic life and promoting academic satisfaction.

Keywords: Academic Satisfaction, Talented Student, Grounded Theory.

تدوین مدل رضایتمندی تحصیلی در دانش‌آموزان تیزهوش بر اساس عوامل مؤثر بر آن: یک مطالعه داده‌بنیاد

دانشجوی دکتری روان‌شناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

سارا نجاتی فر *

دانشجوی دکتری روان‌شناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

علی آقازیارتی

دانشیار گروه روان‌شناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

احمد عابدی

چکیده

رشد و توسعه هر جامعه متأثر از نیروی آموزش‌دیده آن جامعه بوده و شناسایی عوامل مؤثر بر رضایتمندی تحصیلی و فراهم کردن آن‌ها، گامی به‌سوی توسعه پایدار است. این پژوهش باهدف کشف و بررسی عوامل مؤثر بر رضایتمندی تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش انجام گرفت. روش پژوهش حاضر از نوع کیفی به روش داده‌بنیاد بوده و گردآوری داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته انجام گرفت. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه اول مدارس استعداد درخشان شهر تهران در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ بود که نمونه پژوهش به‌صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شد و پس از مصاحبه با ۲۰ دانش‌آموز، عوامل مؤثر بر رضایتمندی تحصیلی شناسایی گردید. لازم به ذکر است که تحلیل داده‌ها با استفاده از سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام گردید. بر اساس نتایج حاصل از پژوهش، کدهای باز حول ۱۶۸ مفهوم، کدهای محوری شامل ۲۱ مفهوم و کدهای انتخابی در ۵ مفهوم تحت عناوین عوامل مدرسه‌ای، عوامل فردی، عوامل خانوادگی، نگرش نسبت به تیزهوشی و مشکلات جامعه در برخورد با تیزهوشان و نبود برنامه‌نگه‌داشت تیزهوشان (برنامه‌های جامع از تحصیل تا اشتغال) شناسایی و استخراج گردید. رضایتمندی تحصیلی ابزار مطلوبی برای ارزیابی مدرسه و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش

* نویسنده مسئول: sara.nj1373@gmail.com

۱۴۴ | روان‌شناسی افراد استثنایی | سال یازدهم | شماره ۴۳ | پاییز ۱۴۰۰

محسوب می‌شود و عوامل متعددی دانش‌آموز را در ادامه مسیر زندگی تحصیلی و ارتقاء رضایت تحصیلی تقویت می‌نماید.

کلیدواژه‌ها: رضایتمندی تحصیلی، دانش‌آموز تیزهوش، داده‌بنیاد.

مقدمه

به‌دست آوردن دانش و شناخت در مورد عوامل مؤثر بر سازگاری تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش بسیار حائز اهمیت است، زیرا دانش‌آموزانی که سازگاری تحصیلی ضعیفی دارند بعدها به‌احتمال بیشتری در زندگی خود در معرض خطراتی چون آسیب‌های روان‌شناختی و ترک تحصیل قرار می‌گیرند (وان دن آورد و روسم^۱، ۲۰۰۲). برخی مطالعات پیشنهاد می‌کنند که سازگاری تحصیلی را می‌توان در قالب دو متغیر پیشرفت تحصیلی و سازگاری روان‌شناختی که شامل بهزیستی کلی، رضایت مربوط به جنبه‌های اجتماعی و تحصیلی زندگی، فقدان هرگونه احساس تنهایی و خُلق افسرده می‌شود، بررسی کرد (هالامانداری و پاور^۲، ۱۹۹۹؛ ورنر-فیلون و گادریو^۳، ۲۰۱۰؛ گادریو، ۲۰۱۲). به‌طور مشخص می‌توان اذعان داشت که پیشرفت و رضایت تحصیلی^۴ دانش‌آموزان که به‌عنوان دو شاخص سازگاری تحصیلی در نظر گرفته می‌شوند از جمله مسائل مهم در تعلیم و تربیت است که همواره مورد توجه روان‌شناسان تربیتی بوده است. رضایت تحصیلی، پاسخ مثبت، موفقیت‌آمیز، سازنده و انطباقی به انواع چالش‌ها و موانع در عرصه مداوم و جاری تحصیلی است که باعث به بار نشستن توانایی‌ها و پیشرفت‌های علمی می‌شود (گوپال، سینگ و آگاروال^۵، ۲۰۲۱) و به‌عنوان یکی از شاخص‌های اندازه‌گیری کیفیت و یادگیری دانش‌آموزان شناخته شده است (بانوس^۶ و همکاران، ۲۰۲۰).

فقدان پژوهش در زمینه رضایت تحصیلی سبب شده، رضایت تحصیلی به‌اشتباه جانشین پیشرفت تحصیلی فرض شود. درحالی‌که پیشرفت تحصیلی برنامه‌ای است که هدف آن ارزشیابی و شناسایی افراد موفق در امر یادگیری است (کارشکی، محمدزاده قصر، تقی‌زاده و گراوند، ۱۳۹۱). رضایت تحصیلی دانش‌آموزان علاوه بر تبعات فردی

-
1. Van Den Oord & Rossem
  2. Halamandaris & Power
  3. Verner-Filion & Guadreau
  4. Academic satisfaction
  5. Gopal, Singh & Aggarwal
  6. Banos

برای دانش‌آموزان می‌تواند در رشد و ارتقا نظام آموزشی هر جامعه‌ای مؤثر باشد (فیگوراگازو^۱ و همکاران، ۲۰۲۰). در واقع رضایتمندی تحصیلی به‌عنوان یک قلمرو در رضایت از زندگی است که به نظر می‌رسد بخشی از آن توسط عوامل شخصیتی تعیین می‌شود، به‌عبارت‌دیگر با برخورداری از برخی ویژگی‌ها افراد به‌احتمال بیشتری در قلمرو مشخصی از زندگی مانند تحصیل و اشتغال احساس رضایت خواهند کرد (لنت، دوسیو تاویرا، شیو و سینگلی^۲، ۲۰۰۹).

مفهوم رضایت و رضایت تحصیلی دانش‌آموزان، بیانگر میزان احساسات و نگرش‌های مثبت دانش‌آموزان به وضعیت موجود آموزشی می‌باشد. از دیدگاه بسیاری از صاحب‌نظران، رضایت تابع عملکرد ذهنی و انتظارات افراد است. به همین دلیل هرگونه احساس خوشایندی که نتیجه مقایسه عملکرد ذهنی افراد با انتظارات آن‌ها باشد، رضایت نامیده می‌شود (بیتس، کیت و مک‌کان^۳، ۲۰۱۷). داقانه و افرا^۴ (۲۰۱۶) رضایت تحصیلی را به معنی تناسب بین ارزشیابی ذهنی آن‌ها با تجارب و پیامدهای متنوع ارزشیابی شده از آموزش می‌دانند. لذا از این منظر، رضایت تحصیلی دانش‌آموزان متأثر از رضایت کلی آن‌ها از میزان تحقق انتظاراتشان می‌باشد. برایانت و بدیف^۵ (۲۰۱۴) نیز با بیان این نکته که هر چه در کلاس درس اتفاق می‌افتد و هرگونه گزینش علمی که توسط دانش‌آموزان صورت می‌گیرد، منفک از تجارب کلی آن‌ها در زندگی تحصیلی نیست، اظهار می‌دارند که تجارب دانش‌آموزان بر رضایت کلی آن‌ها مؤثر است. فلمینگ، ارتل، پلانتر و هاگان^۶ (۲۰۱۷) نیز رضایت دانش‌آموزان را بیانگر چگونگی ادراک آن‌ها از تجارب یادگیری‌شان می‌دانند. لازم به ذکر است که رضایت تحصیلی بالا منجر به بسط تجارب مثبت دانش‌آموزان از طریق کسب آگاهی بیشتر پیرامون کیفیت اساتید، فرصت‌های موجود برای

-
1. Figuera Gazo
  2. Lent, Do Ceu Taveira, Sheu & Singley
  3. Bates, Kaye & McCann
  4. Dhaqane & Afrah
  5. Bryant & Bodfish
  6. Fleming, Oertle, Plotner & Hakun

تفریح و سرگرمی، توسعه علمی، کاهش سطح هزینه‌های مالی، فشارهای علمی و مسائل خوابگاهی می‌شود. علاوه بر این، رضایت تحصیلی دانش‌آموزان تا حد زیادی وابسته به ادراک آن‌ها از جایگاه اجتماعی‌ای که در آینده کسب خواهند کرد، دارد؛ به عبارت دیگر، ادراک دانش‌آموزان از موفقیت تحصیلی خود پس از فارغ‌التحصیلی تعیین‌کننده تجارب مثبت آموزشی و در نهایت رضایت آن‌ها از محیط آموزشی مدرسه می‌باشد (هانسن و سولول^۱، ۲۰۱۵). سیموس، متووس، تومه، فرایرا و چینهو^۲ (۲۰۱۰) رضایتمندی تحصیلی را لذت بردن از نقش دانش‌آموزی یا تجربه دانش‌آموز بودن تعریف کرده‌اند؛ بنابراین سازه رضایتمندی تحصیلی می‌تواند شاخصی از موفقیت نظام آموزشی و در سطح آموزش عالی شاخصی برای میزان موفقیت دانشگاه‌ها باشد (بایکال، سوکمن، کورکماز و آکگون^۳، ۲۰۰۵).

افراد تیزهوش گنجینه‌های ملی و عامل مهمی در پیشرفت علمی، امنیت و رفاه هر جامعه محسوب می‌شوند (ابوجابر^۴، ۲۰۱۱). از آن‌جا که افراد تیزهوش، خلاق و بااستعداد گران‌بهرترین سرمایه‌های هر جامعه می‌باشند، بنابراین دغدغه‌های نظام آموزشی و تربیتی در مدارس و خانواده‌ها، آموزش صحیح و مؤثر این افراد می‌باشد (افروز، ۱۳۸۶). همچنین مأموریت مدارس استعداد درخشان و تیزهوشان، علاوه بر انتقال دانش، کمک به رشد و بهسازی همه‌جانبه این دانش‌آموزان می‌باشد؛ بنابراین بررسی عوامل مؤثر بر رضایتمندی تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش بسیار حائز اهمیت است، چراکه شناخت علمی نقش متغیرهای تأثیرگذار بر رضایتمندی تحصیلی، می‌تواند متخصصان و معلمان را در امر بهبود تعلیم و تربیت یاری نماید. درواقع اصلی‌ترین و بارزترین نشانه موفقیت سیستم آموزش و پرورش در رسیدن به اهداف، عملکرد تحصیلی و حصول رضایتمندی تحصیلی برای دانش‌آموزان در وهله اول و رضایت از زندگی در وهله دوم است.

-
1. Hanssen & Solvoll
  2. Simoes, Matos, Tome, Ferreira & Chainho
  3. Baykal, Sokmen, Korkmaz & Akgun
  4. Abu-Jaber

عوامل متعددی وجود دارند که بر رضایتمندی تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارند، برخی از پژوهش‌ها به بررسی این عوامل پرداخته‌اند. برای نمونه، نتایج پژوهش اومباچ و پورتر^۱ (۲۰۰۲) نشان داد که فرهنگ و جو موسسه از عوامل محیطی است که می‌تواند بر رضایت از تحصیل اثر بگذارد. نتایج پژوهش انصاری و اسکروچی^۲ (۲۰۰۴) نشان داد که محیط یادگیری و عوامل آموزشی از جمله محتوای دوره، روش و شیوه‌های تدریس، بازخورد، حمایت‌ها و شیوه‌های ارزشیابی می‌تواند رضایت دانش‌آموز از تحصیل را متأثر سازد. علاوه بر این کلیت برنامه آموزشی، تیم آموزش و سیستم مدیریت دانشگاه از عواملی است که رضایت یادگیرنده را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. ری^۳ (۲۰۱۰) و کاروالهو^۴ (۲۰۱۶) نشان دادند که متغیرهای جمعیت‌شناختی از عوامل مؤثر بر رضایت پیشرفت تحصیلی می‌باشد. در بررسی پیشینه پژوهش همچنین به عوامل اقتصادی (نسبت، بیکر-وارد و ویلوگی^۵، ۲۰۱۳)، تجارب اولیه (چن، مین، زو، بونگ، لو و چو^۶، ۲۰۱۵)، ویژگی‌های رفتاری (لان، باتون-آروو، نلسونز و وبی^۷، ۲۰۰۸)، عوامل محیطی (مایکل، بلاکوک، کاشمن و یوئن^۸، ۲۰۱۶) و عوامل روان‌شناختی از جمله انگیزش (اردوغان، بایرام و دنیز^۹، ۲۰۰۸؛ اولاتوند^{۱۰}، ۲۰۰۹) به‌عنوان عوامل مؤثر بر رضایت تحصیلی اشاره شده است.

رضایتمندی تحصیلی به‌عنوان متغیری شناختی-عاطفی بر سازگاری و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر مهمی دارد و فقدان رضایتمندی تحصیلی، عدم کفایت اجتماعی-اقتصادی در آینده، افت عملکرد تحصیلی و در نتیجه عدم موفقیت اجتماعی

1. Umbach & Porter
2. El Ansari & Oskrochi
3. Ray
4. Carvalho
5. Nesbit, Baker-Ward, Willoughby
6. Chen, Main, Zhou, Bunge, Lau, Chu
7. Lan, Barton-Arwood, Nelson, Wehby
8. Machell, Blalock, Kashdan, Yuen
9. Erdogan, Bayram & Deniz
10. Olatunde

دانش‌آموزان تیزهوش در جامعه، افول سازندگی کشور را در پی دارد (احمدی و شیخ‌الاسلامی، ۱۳۹۰). با توجه به نتایج حاصل از مطالعات فوق که عوامل متعددی را به صورت پراکنده در رضایتمندی تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر دانسته‌اند و همچنین خلأ پژوهشی در ارتباط با بررسی عوامل مؤثر بر رضایتمندی تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش، لذا این پژوهش باهدف تدوین مدل رضایتمندی تحصیلی در دانش‌آموزان تیزهوش بر اساس عوامل مؤثر بر آن انجام گرفت.

روش

رویکرد کلی پژوهش حاضر از نوع کیفی و با استفاده از روش داده‌بنیاد^۱ انجام شده است. داده‌بنیاد در ساده‌ترین شکل ممکن عبارت است از فرایند ساخت یک نظریه مدون از طریق گردآوری سازمان‌یافته داده‌ها و تحلیل استقرایی داده‌ها برای پاسخگویی به پرسش‌های نوین آن دسته از پژوهش‌های کیفی که فاقد مبانی نظری کافی در زمینه موضوع مورد مطالعه هستند، به کار گرفته می‌شود (منصوریان، ۱۳۸۶). جهت اجرای روش داده‌بنیاد از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته به منظور گردآوری داده‌ها استفاده شد. روند کار به گونه‌ای بود که بعد از مطالعه و بررسی‌های فراوان و بهره‌مندی از نظر مشاوران، سؤال‌های مصاحبه نهایی و مصاحبه‌ها آغاز گردید و تا حد اشباع داده‌ها ادامه یافت. به مصاحبه شوندگان اجازه داده می‌شد تا درباره جزئیات مربوط به موضوع اصلی به‌اندازه شناخت و تجربه‌های خود نظر دهند. لازم به ذکر است که مدت هر مصاحبه با توجه به میزان تمایل پاسخ‌دهی شرکت‌کنندگان بین ۴۵ تا ۶۰ دقیقه متغیر بود. در این پژوهش جامعه آماری شامل ۲۵۰ دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه اول مدارس استعداد درخشان شهر تهران در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ بود که برای انتخاب نمونه پژوهش از روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای خوشه‌ای استفاده گردید. حجم نمونه در فرآیند پژوهش مشخص گردید، زیرا در پژوهش‌های کیفی اشباع شدن اطلاعات مهم‌تر از تعداد افراد مورد مطالعه می‌باشد،

بدین معنی که پژوهشگر جمع‌آوری اطلاعات را باید تا زمانی ادامه دهد که اطلاعاتی که از شرکت‌کنندگان جمع‌آوری می‌کند، تکراری شده و اطلاعات جدیدی به اطلاعات گردآوری‌شده قبلی اضافه نشود، به عبارت دیگر به اشباع نظری برسند (شورمیچ و همکاران، ۱۳۹۳). با در نظر گرفتن نکات فوق در مجموع در این پژوهش، ۲۰ دانش‌آموز که شامل یازده دانش‌آموز دختر (۱۵ ساله) در پایه نهم و ۹ دانش‌آموز پسر (۱۴ ساله) در پایه هشتم به عنوان نمونه انتخاب شدند و با آن‌ها مصاحبه انجام و ضبط گردید. به منظور تجزیه و تحلیل مصاحبه‌های انجام‌شده و با هدف افزایش دقت و درستی تجزیه و تحلیل‌ها، تمامی مصاحبه‌ها ضبط و سپس هر مصاحبه به‌طور جداگانه، واژه به واژه تایپ شد. پژوهشگران، هر مصاحبه ضبط‌شده و یادداشت‌های مرتبط با آن را بلافاصله در ۲۴ ساعت اول با دقت و سطر به سطر مطالعه کرده و مفاهیمی که به ذهن می‌رسید را یادداشت می‌کردند. این مرحله از نخستین مراحل تجزیه و تحلیل داده‌ها در داده‌بنیاد است که به آن کدگذاری می‌گویند و سپس با استفاده از روش تحلیل داده‌ها که در داده‌بنیاد تجویز شده است، اطلاعات گردآوری‌شده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

روش تحلیل داده‌ها که در داده‌بنیاد تجویز شده است شامل سه مرحله کدگذاری (باز، محوری و انتخابی) می‌باشد. در کدگذاری باز، متن مصاحبه بارها و بارها، سطر به سطر خوانده و برای بخش‌های مهم، هر مفهومی که به ذهن می‌رسید در نظر گرفته می‌شد. سپس بخش‌های مرتبط علامت‌گذاری گردیده و به آن‌ها کد اختصاص یافت و یادداشت تحلیلی، نگاشته شد. در کدگذاری باز، پژوهشگر آزادانه به نام‌گذاری مفاهیم (یا همان کدها) می‌پردازد و محدودیتی برای کدها در نظر نمی‌گیرد، به همین دلیل در پژوهش حاضر و در مرحله کدگذاری باز تعداد ۳۰۰ کد استخراج گردید اما به علت تشابه معنایی و تکراری بودن اطلاعات، این کدها در یکدیگر ادغام و تجمیع شده و نهایتاً به ۱۶۸ کد کاهش پیدا نمود. در مرحله بعد که کدگذاری محوری نامیده می‌شود، فرایند اختصاص کد به مفاهیم موجود در داده از حالت کاملاً باز خارج می‌شود و شکل‌گزیده به خود می‌گیرد. به بیان دیگر کدگذاری باز به بروز محورهای مشترکی در مجموعه داده

گردآوری شده منجر می‌شود که این محورها به مرحله بعدی کدگذاری جهت‌گیری‌های تازه‌ای می‌بخشد. در کدگذاری محوری، گام‌های مربوط (کار با مفاهیم) مورد توجه قرار می‌گیرند. در این مرحله به جفت کردن کدها و یادداشت‌های تحلیلی و هم‌خانواده کردن آن‌ها پرداخته شد و با بررسی ارتباط بین مفاهیم کدهایی که از نظر مفهومی شبیه یکدیگر بودند، در یک طبقه جای گرفتند. در مجموع ۲۱ مفهوم در مرحله کدگذاری محوری مشخص گردید. در آخرین مرحله کدگذاری به دلیل این که جزء اصلی نظریه به تدریج خود را نشان می‌دهد، پژوهشگر بر اساس این اجزا نوظهور در کار کدگذاری گزیده‌تر عمل می‌کند. از این رو آخرین فصل کدگذاری را "انتخابی" می‌نامند. در این پژوهش، با ارائه بازخورد به مصاحبه‌شوندگان و قرار دادن آن‌ها در مسیر پژوهش به طوری که بر نحوه پاسخگویی آن‌ها تأثیر نگذارد، به منظور افزایش روایی درونی اقدام شد. به منظور افزایش روایی درونی یافته‌های حاصل از مصاحبه، یافته‌ها به وسیله یک متخصص آشنا با روش پژوهش داده‌بنیاد مورد بررسی قرار گرفت. در این مرحله، نحوه کدگذاری داده‌های حاصل از مصاحبه توسط این متخصص مورد ارزیابی قرار گرفت و نظرات ایشان اعمال گردید.

ملاحظات اخلاقی پژوهش شامل توضیح هدف پژوهش، روش مصاحبه، حق مشارکت کنندگان برای شرکت در مطالعه یا امتناع از آن و نیز اطمینان‌دهی در خصوص محرمانه ماندن نام و اطلاعات آنان، کسب رضایت جهت ضبط گفتگوها در انجام پژوهش رعایت گردید.

یافته‌ها

شرح و بسط عوامل مؤثر بر رضایتمندی تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش در پژوهش حاضر بر مبنای داده‌های مصاحبه‌ها و حاصل تجزیه و تحلیل ۲۰ مصاحبه نیمه ساختار یافته بود. در این پژوهش ۵ مقوله انتخابی شامل عوامل مدرسه‌ای که خود شامل ۱۲ زیر طبقه (استرس تحصیلی، نشخوار فکری- تحصیلی، فرسودگی تحصیلی، اشتیاق تحصیلی، درگیری تحصیلی، هیجان‌های تحصیلی، بیگانگی تحصیلی، تعلل ورزی تحصیلی، خودناتوان‌سازی تحصیلی، اهداف تحصیلی، رضایت از برنامه‌های درسی، آموزشی و کلاس‌ها، رضایت از

معلم و کیفیت تدریس)، عوامل فردی شامل ۶ زیر طبقه (خوش‌بینی، خودکارآمدی، تاب‌آوری، امیدواری، کمال‌گرایی، کمک‌طلبی و اجتناب از آن)، عوامل خانوادگی شامل ۱ زیر طبقه (چگونگی برخورد والدین با دانش‌آموز تیزهوش)، نگرش نسبت به تیزهوشی و مشکلات جامعه در برخورد با تیزهوشان شامل ۱ زیر طبقه (برداشت ناقص از مفهوم استعداد درخشان در عمل و تحت‌الشعاع قرار گرفتن سایر ابعاد و ویژگی‌های تیزهوشان) و نبود برنامه‌نگه‌داشت تیزهوشان (برنامه‌های جامع از تحصیل تا اشتغال) شامل ۱ زیر طبقه (عدم توجه به وضعیت دانش‌آموزان بعد از دانش‌آموختگی) شناسایی شدند که در ادامه به هر یک پرداخته می‌شود.

مقوله، زیر طبقه و کدها (مفاهیم) به‌دست‌آمده در این پژوهش در جدول شماره ۱ قابل مشاهده می‌باشد. همچنین در شکل شماره ۱ مدل پیشنهادی عوامل مؤثر بر رضایتمندی دانش‌آموزان تیزهوش قابل‌رؤیت می‌باشد.

جدول ۱. عوامل تأثیرگذار بر رضایتمندی تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش (طبقه‌های محوری و زیر طبقه‌ها)

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای باز
	استرس تحصیلی	احساس نیاز فزاینده به دانش و به‌طور هم‌زمان / ادراک فرد مبنی بر نداشتن زمان کافی برای دستیابی به آن دانش / فشارهای تحصیلی از جانب خانواده و یادآور شدن اهمیت تحصیل / تقاضاهای زیاد زندگی تحصیلی / دلزدگی از مدرسه در اثر تحمیل فشارهای بیش‌از‌حد به دانش‌آموز
عوامل مدرسه‌ای	نشخوار فکری- تحصیلی	اشتغال دائمی به اندیشه یا موضوعی و تفکر درباره آن / طبقه‌ای از افکار آگاهانه است که حول محوری مشخص تکرار می‌شود / تفسیرهای تحریف‌شده از رویدادهای زندگی / بدبینی در مورد رویدادهای مثبت در آینده
	فرسودگی تحصیلی	احساس خستگی در مدرسه / احساس بی‌معنایی و بی‌کفایتی در یادگیری مطالب درسی / کاهش عملکرد تحصیلی / بی‌اشتیاقی نسبت به مطالب درسی / کاهش توانایی دریافت اطلاعات / عدم تمایل به حضور مستمر در کلاس

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای باز
	اشتیاق تحصیلی	فراموش کردن هر موضوع دیگری هنگام انجام تکالیف و مطالعه دروس / علاقه به انجام تکالیف درسی / اختصاص زمان زیاد برای مطالعه / گذشت سریع زمان برای فراگیر حین انجام امور درسی / تلاش قابل‌ملاحظه در انجام تکالیف / ترجیح تکالیف چالش‌برانگیز بر تکالیف ساده / جذابیت موضوعات درسی و مشغولیت ذهن به آن‌ها در بیرون از کلاس / صحبت کردن با اطرافیان در مورد آنچه در مدرسه یاد گرفته‌شده / سطح بالای انرژی برای انجام امور درسی / ارتجاعي بودن ذهن فراگیر هنگام انجام امور درسی / درگیری شدید روانی فرد نسبت به وظایف تحصیلی / متعهد بودن به امور تحصیلی / دلبستگی تحصیلی (رابطه عاطفی با مدرسه)
	درگیری تحصیلی	تمایل و تلاش فرد برای انجام تکالیف و مداومت در آن / تلاش و پایداری در هنگام مواجه‌شدن با مشکل در حین انجام تکالیف / تقاضای کمک از معلمان یا همسالان به‌منظور یادگیری و درک مطالب درسی / اعتقاد به مفید و مهم بودن مواد و مهارت‌هایی که یاد گرفته می‌شود / علاقه‌مندی درونی به مطالب و تکالیف درسی / ارزش‌دهی به مطالب / فقدان عواطف منفی مانند ناامیدی، اضطراب، خشم هنگام انجام تکالیف درسی و یادگیری / مشارکت خود آغازگرانه و هدفمند در فعالیت تحصیلی
	هیجان‌های تحصیلی	تحسین‌برانگیز بودن (داشتن محبوبیت) / امید به تحصیل / امید به کسب مهارت‌های زندگی / امید به سودمندی مدرسه / امید به کسب شایستگی / لذت از یادگیری / نفرت نسبت به همکلاسی‌ها، معلمان و مدرسه / بیزاری از درس خواندن و هرگونه تلاش علمی
	بیگانگی تحصیلی	ناتوانی در انتخاب‌های تحصیلی / نارضایتی از موضوعات درسی و محتوای آموزشی / سرپیچی کردن از مقررات مدرسه / تقلب در امتحانات / جدایی از همکلاسی‌ها / عدم برقراری رابطه دوستی با همکلاسی‌ها / تعداد اندک دوستان در مدرسه
	تعلل‌ورزی تحصیلی	موکول کردن یا به تعویق انداختن زمان انجام تکالیف برای فردا / هدر دادن زمان و وقت / این دست و آن دست کردن در انجام تکالیف / نداشتن برنامه مشخص برای انجام تکالیف / به تأخیر انداختن تلاش وقتی تکالیف دشوار است
	خودناتوان‌سازی	مشغول شدن به تفریح و سرگرمی در شب امتحان / مقصر دانستن شرایط

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای باز
	تحصیلی	در صورت اشتباه در انجام تکالیف/ دلیل تراشی برای عدم انجام تکالیف
	اهداف تحصیلی (پیشرفت)	اهداف تبحری/ خودارجاعی: رشد توانایی برای روبه‌رو شدن با چالش‌های تحصیلی/ کسب مهارت‌های جدید در زندگی تحصیلی/ رضایت درونی دانش‌آموز از وظایف خود اهداف عملکردی: برآورد توانایی خود در مقایسه با دیگران/ تلاش برای بهتر بودن از دیگران/ استفاده از استانداردهای اجتماعی برای قضاوت درباره توانایی‌ها و عملکرد خود/ انجام کارها بهتر از دیگران/ داشتن استانداردهای برتر عملکردی
رضایت از برنامه‌های درسی، آموزشی و کلاس‌ها		غنی بودن برنامه‌های درسی/ به روز بودن مطالب/ کاربردی بودن مطالب/ تناسب سرفصل‌ها با اهداف دوره و مدت‌زمان دوره‌ی تحصیلی/ ادراک ارزش برنامه آموزشی (ارزشمند بودن برنامه‌های درسی)/ تنوع در برنامه‌های آموزشی/ متناسب بودن برنامه‌های درسی فوق‌العاده با علائق/ هزینه‌های بالای کلاس‌های آمادگی قبولی در مدارس تیزهوشان/ هزینه‌های نسبتاً بالای کلاس‌های آمادگی کنکور/ برنامه درسی سنگین و غیرقابل انعطاف مدارس تیزهوشان/ کم‌توجهی به برنامه‌های پرورشی
رضایت از معلم و کیفیت تدریس		وجود معلمان با تأکیدات هدفی- تسلطی/ نحوه‌ی ارزیابی از دانش-آموزان/ به‌روز بودن مطالب ارائه‌شده/ کاربردی بودن مطالب/ توانایی معلم در امر تدریس/ وجود نظم و انسجام در بیان مطالب/ نظم و وقت-شناسی در شروع و خاتمه‌ی کلاس/ پاسخگویی مناسب به سؤالات و شهرت یاددهنده/ وجود معلمان آگاه، زیرک و باهوش/ وجود معلمان منصف و بی‌غرض/ ارائه بازخورد به دانش‌آموزان توسط معلمان/ عدم آموزش محور بودن صرف معلم/ اعتماد به معلمان/ احساس آزادی در برقراری ارتباط با معلم/ حضور مشاوران مطلع و باهوش در مدرسه/ انتظارات واقع‌بینانه معلم/ تحمل نکردن فشارهای علمی بیشتر از توانایی به دانش‌آموز/ بها دادن به خلاقیت‌های دانش‌آموز/ معلمان بشاش و اجتماعی/ تعهد معلمان نسبت به وظایفشان
عوامل فردی	خوش‌بینی	لذت بردن از رویارویی با چالش‌های تحصیلی/ عدم احساس ناامیدی در انجام تکالیف درسی دشوار/ فکر کردن به وقوع رخداد‌های مثبت در زندگی تحصیلی خود/ احساس خرسندی درباره شیوه زندگی خود/ عدم

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای باز
		هراس از شکست خوردن در انجام تکالیف تحصیلی/ بیشتر بودن هیجانات مثبت نسبت به هیجانات منفی در زندگی تحصیلی/ دنبال کردن هر فعالیتی از شروع تا اتمام آن با موفقیت/ ایمان داشتن به توانایی و استعداد های خود/ با ارزش تلقی کردن درس/ بیشتر متکی بودن به قضاوت‌های خود تا دیگران
	خودکارآمدی	باور به توانایی‌های خود برای دستیابی به موفقیت/ ایجاد انگیزه در خود برای موفقیت/ تأمین منابع شناختی برای خود و انجام اقدامات لازم/ داشتن برنامه‌ریزی پیشرفته/ توانایی بالا در برخورد با مسائل و چالش‌های تحصیلی/ پافشاری برای انجام تکالیف بیشتر/ تلاش هنگام رویارویی با مشکلات تحصیلی/ صرف زمان و تلاش برای مطالعه
	تاب‌آوری	بیشتر نبودن استرس ناشی از تکالیف تحصیلی از تحمل فرد/ عدم تأثیرگذاری استرس ناشی از تجربه موقعیت‌های تنش‌زا بر اعتماد به نفس فرد/ خلق فرصت از موقعیت‌های شکست/ تفکر در مورد جنبه‌های مثبت یک موقعیت منفی/ مدیریت احساسات خود در شرایط استرس‌زا/ غلبه کردن بر مشکلات تحصیلی به جای فرار از آن/ مقاوم بودن در برابر سایر عوارض ناشی از استرس‌های تحصیلی
	امیدواری	متمرکز شدن بر اهداف/ انگیزه بیشتر برای دنبال کردن اهداف تحصیلی/ قابل‌دستیابی بودن اهداف/ انتظارات مثبت برای دستیابی به اهداف/ پشتکار و عزم جدی در انجام فعالیت‌ها/ تلاش بیشتر برای برنامه‌ریزی و مدیریت امور تحصیلی/ یافتن راه‌های جایگزین برای دستیابی به اهداف تحصیلی/ در نظر گرفتن موانع به‌عنوان چالش تحصیلی/ درس گرفتن از موفقیت‌ها و شکست‌های قبلی برای دستیابی به اهداف تحصیلی در آینده/ دست از تلاش بر نداشتن/ ارزش قائل شدن برای اهداف تحصیلی
	کمال‌گرایی	احساس بدبختی در صورت اشتباه در تکالیف درسی/ احساس ناکامی در صورت عدم موفقیت/ سرزنش خود هنگام خطا داشتن در تکالیف/ اشتباه کردن نشانه حماقت است/ اشتباه کردن در تکالیف معنایش شکست خوردن است/ اگر موفق نشوم در نظر دیگران کوچک می‌شوم/ توانایی کمتر از حد تسلط در صورت پاسخ ندادن به سؤالات معلم
	کمک‌طلبی و	کمک گرفتن از دیگران در امور تحصیلی/ حدس زدن به جای کمک

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای باز
	اجتناب از آن	خواستن هنگام متوجه نشدن مطالب درسی / عدم درخواست کمک از دیگران حتی در تکالیف بسیار دشوار / سرشکستگی در صورت کمک خواستن از دیگران / کوچک شدن در نظر دیگران در صورت کمک خواستن / درخواست کمک از دیگران به معنای آن است که من باهوش و زرنگ نیستم
عوامل خانوادگی	چگونگی برخورد والدین با دانش‌آموز تیزهوش	فشار بی‌مورد و خواسته‌های بالاتر از توان فرزند و به تبع آن ایجاد اضطراب در وی / واکنش مناسب در برابر سؤالات پیگیر فرزند / انتقادگری و سرزنش‌گری والدین / متعارض بودن خط‌مشی و اهداف فرزند با والدین به سبب توانایی‌ها، قابلیت‌های ذهنی و شناختی برجسته او / مشکل در هویت‌یابی به سبب کمال‌گرایی فرزند و انتظارات نامناسب والدین / والدین برخوردار از کنترل روانی با جهت‌گیری پیشرفت / جلوگیری از استقلال عمل فرزند
نگرش نسبت به تیزهوشی و مشکلات جامعه در برخورد با تیزهوشان	برداشت ناقص از مفهوم استعداد درخشان در عمل و تحت‌الشعاع قرار گرفتن سایر ابعاد و ویژگی‌های تیزهوشان	محدود شدن تعریف استعداد درخشان به استعدادهای علمی و منطقی / نادیده گرفتن تفاوت‌های فردی / حصول شکاف اجتماعی در نتیجه گروه‌بندی تمام‌وقت تیزهوشان / محدودیت تأسیس مدارس تیزهوشان فقط در مراکز استان‌ها / عدم توجه به رشد متوازن و همه‌جانبه تیزهوشان / تربیت افراد تک‌بعدی در زمینه علمی / تحمیل شرایط آموزشی / شناخت ناکافی مدیران و کادر اداری از نیازهای تربیتی و پرورشی متنوع تیزهوشان / استفاده از مدیران بعضاً ناآشنا با ویژگی‌های دانش‌آموزان تیزهوش / ناکافی بودن تعداد معلمان با ویژگی‌های خاص نسبت به جمعیت تیزهوشان
نبود برنامه‌نگه‌داشت تیزهوشان (برنامه‌های جامع از تحصیل تا اشتغال)	عدم توجه به وضعیت دانش‌آموزان بعد از دانش‌آموختگی	عدم امید برای آینده بهتر / مبهم بودن ارزش‌ها / تردید نسبت به آینده / فراهم نبودن شرایط اجتماعی برای شکوفایی استعدادهای مشخص نبودن موقعیت‌های موفقیت و اشتغال مطابق با خصوصیات تیزهوشان / فراهم نبودن امکانات علمی، آموزشی و پژوهشی مناسب

کد انتخابی اول: عوامل مدرسه‌ای

- استرس تحصیلی: یکی از مسائلی که در بین دانش‌آموزان تیزهوش وجود دارد استرس تحصیلی می‌باشد. استرس در بین همه دانش‌آموزان وجود دارد، اما شدت آن در دانش‌آموزان تیزهوش بیشتر است. آن‌ها نسبت به درس و تحصیل خود، حساسیت بیشتری به خرج می‌دهند، زیرا خانواده و اطرافیان آن‌ها نیز با فشارهایی که به دانش‌آموز وارد می‌کنند، همواره اهمیت تحصیل را به او یادآوری می‌کنند (تان و بیتس^۱، ۲۰۱۱). نتایج پژوهش نصیران و ایروانی (۱۳۹۵) در مورد بررسی مشکلات دانش‌آموزان تیزهوش از دید دانش‌آموزان و والدین نشان داد که استرس از مهم‌ترین مشکلات این دانش‌آموزان می‌باشد. اگرچه استرس محرکی مثبت برای پیشرفت افراد جوان است اما اگر این استرس شدت یابد و یا ادامه پیدا کند می‌تواند سلامت روان، موفقیت و بهزیستی افراد را تحت تأثیر قرار دهد (دون^۲ و همکاران، ۲۰۱۰).

- نشخوار فکری- تحصیلی: از جمله مسائلی که در بین دانش‌آموزان مدارس تیزهوشان وجود دارد نشخوار فکری- تحصیلی است. افراد درگیر با افکار نشخواری، کمتر احتمال دارد به راه‌حل مفید و کارا برای مقابله با مشکلات و وقایع زندگی دست پیدا کنند (لوتان، یوسف و آوولیو^۳، ۲۰۰۷). در نشخوار فکری- تحصیلی تمام افکار حول این محور می-چرخد که چگونه یک اتفاق تحصیلی بد تأثیر منفی بر آینده فرد می‌گذارد، به چه چیز منفی دیگر منجر می‌شود، خودش در این اتفاق تحصیلی بد مقصر بوده، فکر کردن به این تقصیر و اشتباه و بارها آن را در ذهن به‌خاطر آوردن و بازخوانی کردن است.

- فرسودگی تحصیلی: یکی از چالش‌های عمده تحصیلی، تحلیل رفتن و فرسودگی تحصیلی در دانش‌آموزان مدارس تیزهوشان است که انگیزه و اشتیاق تحصیلی آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. فرسودگی تحصیلی اشاره به احساس خستگی به خاطر تقاضاها و الزامات تحصیل، داشتن حس بدبینانه و بدون علاقه به تکالیف درسی و احساس عدم

1. Tan & Yates

2. Dunne

3. Luthans, Youssef & Avolio

شایستگی دارد (ژانگ، گان و چم^۱، ۲۰۰۷). نومن (۱۹۹۰) معتقد است فرسودگی تحصیلی ارتباط دانشجویان را با دانشگاه و دانشکده تحت تأثیر قرار می‌دهد و یک ابزار مهم و اساسی برای فهم اعمال گوناگون، مانند عملکرد تحصیلی در دوران تحصیل است.

- اشتیاق تحصیلی: به میزان انرژی‌ای که یک فراگیر برای انجام کارهای تحصیلی خود صرف می‌کند و نیز میزان اثربخشی و کارایی حاصل، اشتیاق تحصیلی گفته می‌شود. دانش‌آموزانی که اشتیاق تحصیلی داشته باشند، توجه و تمرکز بیشتری بر مسائل و موضوعات مورد هدف یادگیری دارند، به قوانین و مقررات مدرسه تعهد بیشتری نشان می‌دهند، از انجام رفتارهای ناسازگارانه و نامطلوب اجتناب می‌کنند و در آزمون‌ها عملکرد بهتری دارند (مسلش، اسکاوفیلی و لیتز^۲، ۲۰۰۱).

- درگیری تحصیلی: یکی از مهم‌ترین شاخص‌های نشان‌دهنده کیفیت پیشرفت تحصیلی، درگیری تحصیلی است که در دانش‌آموزان تیزهوش به وفور مشاهده می‌گردد. این سازه برای اولین بار برای درک و تبیین افت و شکست تحصیلی مطرح گردید و به‌عنوان پایه و اساس برای تلاش‌های اصلاح‌گرایانه در حوزه تعلیم و تربیت مدنظر قرار گرفت (فردریک، بلومنفلد و پاریس^۳، ۲۰۰۴).

- هیجان‌ات تحصیلی: بر اساس شواهد نظری و پژوهشی، هیجان‌های تحصیلی ارتباط تنگاتنگی با دستاوردها و پیامدهای تحصیلی دارند (آنتونی، آرتینو، هالمبو، استیون و دیرینگ^۴، ۲۰۱۲). هیجان‌ها در دوره‌های مختلف تحصیلی اثر گسترده و عمیقی بر یادگیری فراگیران دارند و نقش اساسی در بهزیستی روانی و کارکردهای شناختی اجتماعی آن‌ها ایفا می‌کنند (گوتز، استیکا، پکران، مورایاما و الیوت^۵، ۲۰۱۶). درواقع هیجان‌ها از طریق تأثیرگذاری بر خودتنظیمی و دگرتنظیمی منجر به افزایش انگیزه

---

1. Zhang, Gan & Cham
2. Maslach, Schaufeli & Leiter
3. Fredricks, Blumenfeld & Paris
4. Anthony, Artlino, Holmboe, Steven & Durnin
5. Goetz, Sticca, Pekrun, Murayama & Elliot

می‌شوند (کناذر، برانکن و پارک^۱، ۲۰۱۶) و دستاوردهای تحصیلی فراگیران را تحت تأثیر قرار می‌دهند (گوتز و همکاران، ۲۰۱۶).

- بیگانگی تحصیلی: یکی از مشکلاتی که برخی دانش‌آموزان مدارس تیزهوشان با آن مواجه هستند بیگانگی تحصیلی می‌باشد. این اصطلاح برای تبیین جدایی فراگیران از فرآیند آموزش و یادگیری به کار می‌رود. این جدا افتادگی به صورت ذهنی یا رفتاری است و فرد خود را عضوی از گروه تحصیلی نمی‌داند (موسوی و حیدرپورموند، ۱۳۹۱). بیگانگی تحصیلی چیزی جز خودپنداری معیوب و خودارزیابی منفی از خود تحصیلی نیست. تصور از خود تحصیلی، مجموعه معانی و ارزیابی‌هایی است که دانش‌آموز وقتی خود را در نقش یک دانش‌آموز مورد تأمل قرار می‌دهد، تجلی می‌یابد (جنکینز؛ ترجمه یار احمدی، ۱۳۸۱).

- تعلل‌ورزی تحصیلی: این سازه به تمایل غیرمنطقی برای به تعویق انداختن آغاز، یا کامل کردن یک تکلیف تحصیلی اشاره دارد؛ که فراگیران با وجود قصد انجام فعالیت تحصیلی در زمان مشخص، انگیزه کافی برای انجام آن را ندارند. تعلل‌ورزی به عنوان فقدان خود-تنظیمی و تمایل در به تأخیر انداختن آنچه برای رسیدن به یک هدف ضروری است، اثر منفی بر فرد و بالندگی سازمانی دارد (پارک و اسپرلینگ^۲، ۲۰۱۲).

- خود ناتوان‌سازی تحصیلی: خود ناتوان‌سازی تحصیلی از راهبردهای کمتر شناخته شده‌ای است که برای تبیین شکست به کار می‌رود. در واقع این راهبرد فعال فرصت‌ها را برای بیرونی جلوه دادن شکست (من در امتحان شکست خوردم، زیرا مریض بودم و نتوانستم تلاش کنم) و موفقیت را برای درونی جلوه دادن (من باهوش هستم و برای امتحان زیاد تلاش نمی‌کنم و همیشه هم خوب عمل می‌کنم) افزایش می‌دهد (گادبویس و استروجن^۳، ۲۰۱۱).

---

1. Knorzer, Brunken & Park
2. Park & Sperling
3. Gadbois & Sturgeon

- اهداف تحصیلی (پیشرفت): این اصطلاح به دلایل دانش‌آموزان برای انجام تکالیف اطلاق می‌گردد (براتن و استرامسو^۱، ۲۰۰۴). به نظر می‌رسد تیزهوشان برای انجام تکالیف خود، اهداف پیشرفت زیادی را تعیین و در جهت آن حرکت کنند. اهداف پیشرفت به‌ویژه میل برای رشد، موفق شدن یا نشان دادن شایستگی در یک فعالیت را منعکس می‌کند. رفتارهای پیشرفت، دانش‌آموزان را هدایت کرده و جهت می‌دهند و بر رویکرد یادگیری و عملکرد دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارند (لین برینک و پنتریچ^۲، ۲۰۰۲).

- رضایت از برنامه‌های درسی، آموزشی و کلاس‌ها: توجه به تفاوت‌های فردی و درنهایت، توجه به نیازهای فراگیران برای متناسب نمودن آموزش با سطح استعداد و توانایی ضروری است. تربیت بر مبنای عقلانیت و انتخاب، همراه با ایجاد فضایی بانشاط و متناسب با نیازهای نوجوانان از وظایف مدارس تیزهوشان است. دانش‌آموز تیزهوش دارای حس قوی جهت درک محیط، قدرت ایجاد عقاید ارزشمند و آگاهی از محیط اطراف خود است، بنابراین عدم توجه به رشد متوازن و همه‌جانبه تیزهوشان در مدارس موجب تربیت افرادی تک بُعد در زمینه علمی خواهد شد و بر اثر تحمیل شرایط آموزشی ممکن است امکان واکاوی و درون‌نگری از دانش‌آموز گرفته شود.

- رضایت از معلم و کیفیت تدریس: آموزش تیزهوشان معلمانی حرفه‌ای می‌طلبد. معلمان افراد تیزهوش و با استعداد، باید خلاق باشند تا به‌طور مؤثر برنامه‌های درسی دانش‌آموزان خود را توسعه دهند یا اصلاح کنند. آن‌ها باید تسهیل‌گر باشند تا یک ارائه‌دهنده اطلاعات. معلمان تیزهوشان باید برتری فکری دانش‌آموزان را بپذیرند، در آن‌ها انگیزه ایجاد کنند و آن‌ها را و جستجوگر بار آورند و در مواقع ضروری آن‌ها را در حل مسائل یاری دهند تا حلال مشکلات خود شوند (هاتی^۳، ۲۰۰۹).

---

1. Braten & Stromos
2. Linnenbrink & Pintruch
3. Hattie

کد انتخابی دوم: عوامل فردی

- خوش‌بینی تحصیلی: یکی از عواملی که به موفقیت مدرسه کمک می‌نماید، خوش‌بینی تحصیلی است. این سازه حاصل تعامل بین کارآمدی، تأکید تحصیلی و اعتماد می‌باشد و به ایجاد محیط مثبت در مدرسه کمک می‌کند. به‌علاوه این محیط باعث ایجاد کارآمدی معلم می‌گردد (برد^۱ و همکاران، ۲۰۱۰). دانش‌آموزان تیزهوشی که خوش‌بینی تحصیلی بالایی دارند، به معلمان و دانش‌آموزان و والدین اعتماد دارند و این اعتماد باعث ایجاد همدلی در میان آن‌ها می‌گردد (هوی^۲ و همکاران، ۲۰۰۶).

- خودکارآمدی تحصیلی: خودکارآمدی اطمینان‌خاطری است که دانش‌آموز تیزهوش از توانایی‌های خود درباره انجام فعالیت خاصی احساس می‌نماید؛ این مفهوم بر میزان تلاش و سطح عملکرد فرد تأثیر گذاشته و به معنای قضاوت فرد در مورد توانایی‌هایش برای انجام یک عمل می‌باشد و می‌تواند شخص را به اتخاذ رفتارهای ارتقاء دهنده و یا ترک رفتار-های مضر، قادر سازد. تیزهوشانی که خودکارآمدی بالایی داشته باشند، موانع را به‌وسیله بهبود مهارت‌های خود مدیریتی و پشتکار برداشته و در برابر مشکلات ایستادگی و بر امور کنترل بیشتری دارند.

- تاب‌آوری تحصیلی: بسیاری از دانش‌آموزان تیزهوش در زمان تحصیل با موقعیت‌های مشکل‌ساز اجتماعی و آموزشی در کلاس، خانه و اجتماع مواجه می‌شوند که می‌تواند به شکست آن‌ها در مدرسه منجر شود و زندگی آینده آنان را با ضعف و ناتوانی روبه‌رو کند (فاستر^۳، ۲۰۱۳). باوجود این بسیاری از پژوهش‌ها نشان داده‌اند دانش‌آموزانی هستند که با وجود قرار گرفتن در موقعیت‌های فشارزا، مشکل‌ساز و تهدیدکننده به موفقیت می‌رسند و سطوح بالای تحصیلی را تجربه می‌کنند (خلف^۴، ۲۰۱۴). این فرایند، تاب‌آوری تحصیلی نامیده می‌شود. تیزهوشانی که تاب‌آوری تحصیلی دارند، حتی باوجود شرایطی که می‌تواند

---

1. Beard
2. Hoy
3. Foster
4. Khalaf

آن‌ها را در خطر عملکرد ضعیف و نهایتاً در موقعیت رها کردن مدرسه قرار دهد، انگیزه بالا و عملکرد خوبی دارند.

- امیدواری تحصیلی: فکر امیدوار نشان‌دهنده این اعتقاد است که می‌توان مسیر اهداف را پیدا کرد و باعث انگیزه استفاده از آن مسیر می‌شود. امیدواری در زندگی تحصیلی، دانش‌آموز را نسبت به زندگی و داشتن آینده‌ای بهتر و پویا مهیا می‌سازد و ارتباط تنگاتنگی با پیشرفت تحصیلی دارد (اسنایدر، رند و سیگمون^۱، ۲۰۰۲).

- کمال‌گرایی: دانش‌آموزان تیزهوشی که مبتلا به کمال‌گرایی ناسازگارانه هستند برای خود استانداردهای سخت، غیرواقعی و بالا ایجاد می‌کنند و به هنگام ارزیابی عملکرد خود، درگیر تفکر همه‌یا هیچ می‌باشند. از نظر آن‌ها موفقیت تنها زمانی رخ می‌دهد که یک معیار بالا به دست آید و عملکرد فقط در چارچوب آن معیار بی‌عیب و نقص است.

- کمک‌طلبی تحصیلی و اجتناب از آن: رفتار کمک‌طلبی یکی از راهبردهای مهم خودتنظیمی است که در فرآیند یادگیری نقش بسزایی دارد و با استفاده از آن یادگیرندگان مسائل و مشکلات یادگیری خود را تشخیص داده و از طریق پرسش و کمک گرفتن از دیگران در جهت کاهش و رفع آن‌ها اقدام می‌نمایند (هولت^۲، ۲۰۱۴). دانش‌آموزان تیزهوش زمانی که به کمک نیازمند هستند و تقاضای کمک می‌کنند، نه تنها مشکلات تحصیلی آن‌ها کاهش می‌یابد بلکه دانش و مهارت‌هایی را کسب می‌کنند که در حل مسئله به آن‌ها کمک می‌کند. رفتار کمک‌طلبی علاوه بر درخواست کمک دارای بُعد دیگری به نام اجتناب از کمک نیز است. برخی از علل نگرش‌های منفی به کمک‌طلبی، ادراک ناکارآمدی، تهدید به حرمت خود و هنجارهای فرهنگی، ناتوانی برای اقدام متناسب با نیاز و یا ادراک این که کمک سودمند نیست، بیان شده است.

---

1. Snyder, Rand & Sigmon

2. Holt

کد انتخابی سوم: عوامل خانوادگی

-چگونگی برخورد والدین با دانش‌آموز تیزهوش: اعضای خانواده یک فرد تیزهوش بیش از سایر افراد و مراجع می‌توانند او را در جهات گوناگون یاری دهند یا بالعکس برای او مانع ایجاد کنند. از والدین دانش‌آموزان تیزهوش انتظار می‌رود از فشار بی‌مورد و یا خواسته‌های بالاتر از توان فرزندان خود که موجب اضطراب آنان می‌شود، پرهیز کنند. والدین سبب می‌شوند فرزندان در مسیر خاصی گام نهند، بنابراین این امکان همیشه وجود دارد که عدم موفقیت فرزندان با انتظار نابه‌جای والدین در ارتباط باشد.

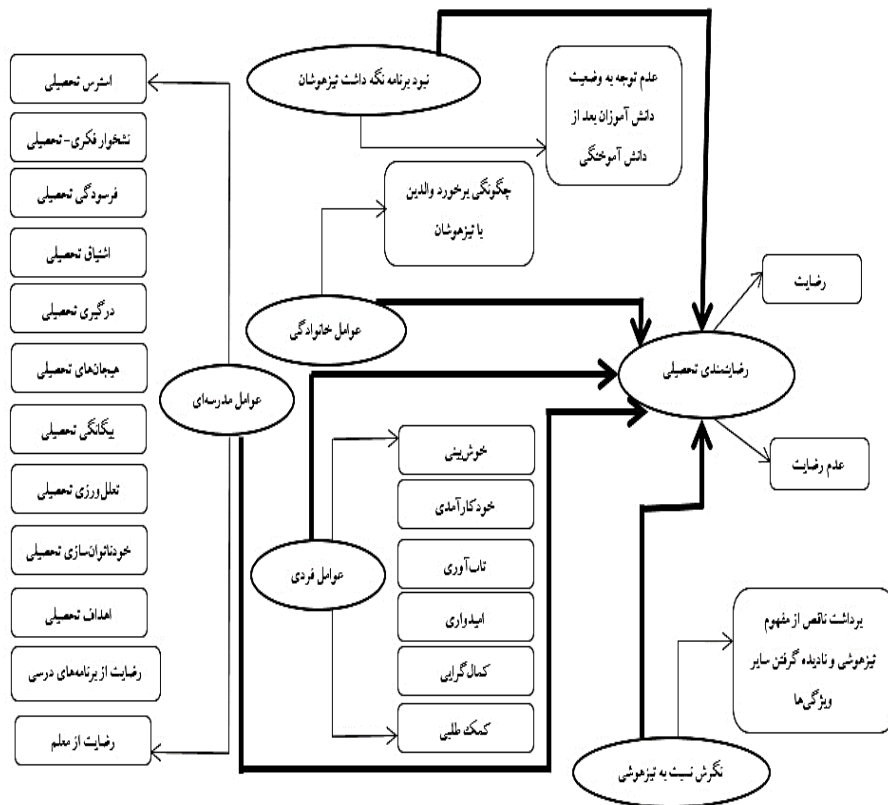
کد انتخابی چهارم: نگرش نسبت به تیزهوشی و مشکلات جامعه در برخورد

با تیزهوشان

-برداشت ناقص از مفهوم استعداد درخشان در عمل و تحت‌الشعاع قرار گرفتن سایر ابعاد و ویژگی‌ها: برداشت خاص از مفهوم استعداد درخشان، دسترسی به دانش‌آموزان بیشتر با زمینه‌های استعدادی گوناگون را محدود و همچنین طراحی برنامه‌های درسی و برنامه‌ریزی فردی را بسته‌تر می‌نماید (سنیکار^۱، ۲۰۱۶). تیزهوشان نیاز دارند ابعاد استعداد آنها موردتوجه قرار گرفته و انگیزه‌های آنان برای شکوفایی استعدادهایشان تقویت شود. ارزش‌گذاری جامعه بر ضریب هوشی بالای تیزهوشان و عملکرد موفق آنها در تحصیل امکانات مناسب جهت پژوهش‌های علمی، موقعیت‌های اجتماعی و اقتصادی مناسب را طلب می‌کند و عدم تحقق این شرایط ممکن است رضایت از زندگی تیزهوشان را تحت تأثیر قرار دهد چراکه خشنودی و رضایت اجتماعی آنها بستگی به میزان ارضای انتظارات اجتماعی‌شان دارد.

کد انتخابی پنجم: نبود برنامه نگه‌داشت تیزهوشان (برنامه‌های جامع از تحصیل تا اشتغال)

عدم توجه به وضعیت دانش‌آموزان بعد از دانش‌آموزی: تیزهوشان به واسطه تحصیل در مدارس استعداد درخشان از دانش‌آموزان عادی، جدا و وارد یک سبک زندگی خاص و رقابتی شده‌اند. این امر موجب دشواری تعامل با دیگر افراد جامعه شده است، چالشی که در مدارس استعدادهای درخشان جریان داشته است، در دانشگاه و جامعه نیست. آن‌ها با یک زندگی عادی روبه‌رو می‌شوند، از طرف دیگر هیچ برنامه‌ای برای ادامه مسیر رشد و تعالی برای آن‌ها نیست. لذا لازم است یک برنامه جامع برای استعدادهای درخشان "از تحصیل تا اشتغال" متناسب با ویژگی‌های آن‌ها تدوین و اجرا گردد.

شکل ۱. مدل مفهومی پیشنهادی عوامل مؤثر بر رضایتمندی تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر تدوین مدل رضایتمندی تحصیلی در دانش‌آموزان تیزهوش بر اساس عوامل مؤثر بر آن بود. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها به پنج مقوله انتخابی تحت عناوین عوامل مدرسه‌ای، عوامل فردی، عوامل خانوادگی، نگرش نسبت به تیزهوشی و مشکلات جامعه در برخورد با تیزهوشان و نبود برنامه نگاه‌داشت تیزهوشان (برنامه‌های جامع از تحصیل تا اشتغال) در راستای عوامل مؤثر بر رضایتمندی تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش منتج گردید. همچنین در مقوله عوامل مدرسه‌ای، دوازده زیر طبقه تحت عناوین (استرس تحصیلی، نشخوار فکری- تحصیلی، فرسودگی تحصیلی، اشتیاق تحصیلی، درگیری تحصیلی، هیجان‌های تحصیلی، بیگانگی تحصیلی، تعلل ورزی تحصیلی، خودناتوان‌سازی تحصیلی، اهداف تحصیلی، رضایت از برنامه‌های درسی، آموزشی و کلاس‌ها و رضایت از معلم و کیفیت تدریس)، در مقوله عوامل فردی، شش زیر طبقه تحت عناوین (خوش‌بینی، خودکارآمدی، تاب‌آوری، امیدواری، کمال‌گرایی، کمک‌طلبی و اجتناب از آن)، در مقوله عوامل خانوادگی یک زیر طبقه تحت عنوان (چگونگی برخورد والدین با دانش‌آموز تیزهوش)، در مقوله نگرش نسبت به تیزهوشی و مشکلات جامعه در برخورد با تیزهوشان یک زیر طبقه تحت عنوان (برداشت ناقص از مفهوم استعداد درخشان در عمل و تحت‌الشعاع قرار گرفتن سایر ابعاد و ویژگی‌های تیزهوشان) و در مقوله نبود برنامه نگاه‌داشت تیزهوشان (برنامه‌های جامع از تحصیل تا اشتغال) یک زیر طبقه تحت عنوان (عدم توجه به وضعیت دانش‌آموزان بعد از دانش‌آموختگی) شناسایی و استخراج گردید.

با توجه به نتایج حاصل از پژوهش حاضر و با در نظر گرفتن آنچه تاکنون در قالب پیشینه پژوهش بیان گردید، شاخص‌های استخراج‌شده در مورد عوامل مؤثر بر رضایتمندی تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش با پژوهش‌های اومباچ و پورتر (۲۰۰۲)، انصاری و اسکروچی (۲۰۰۴)، نسیت، بیکر-وارد و ویلوگی (۲۰۱۳)، لان، باتون- آروو، نلسونز و

وبی (۲۰۰۸)، مایکل، بلاکوک، کاشمن و یوئن (۲۰۱۶)، اردوغان، بایرام و دنیز (۲۰۰۸) و اولاتوند (۲۰۰۹) به‌نوعی همسو می‌باشد.

پرورش و تقویت احساس رضایتمندی تحصیلی در دانش‌آموزان تیزهوش به‌عنوان یکی از شاخص‌های اندازه‌گیری کیفیت یادگیری و آموزش، در راستای رسیدن به سعادت جامعه اهمیت ویژه‌ای دارد. برخی پژوهشگران اعتقاد دارند بررسی میزان رضایت از تحصیل در دانش‌آموزان، ابزار بسیار خوبی برای ارزیابی مدرسه و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان محسوب می‌شود (میرزایی علویجه و همکاران، ۱۳۹۱). بر اساس نتایج این پژوهش، هر یک از مقوله‌های شناسایی شده می‌تواند یک عامل تأثیرگذار بر رضایتمندی تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش باشد. در ارتباط با عوامل مدرسه‌ای به‌عنوان اولین مقوله تأثیرگذار بر رضایتمندی تحصیلی، یافته‌های پژوهش اومباچ و پورتر (۲۰۰۲)، مایکل، بلاکوک، کاشمن و یوئن (۲۰۱۶) و انصاری و اسکروچی (۲۰۰۴) که بیانگر آن بود که عوامل محیطی و کیفیت برنامه‌های آموزشی یکی از عوامل مهم بر رضایتمندی تحصیلی دانش‌آموزان است با یافته پژوهش حاضر همخوانی دارد. نتایج پژوهش حاضر نشان داد مدارس استعداد درخشان باید در مؤلفه‌های گوناگونی از جمله ابعاد ورودی و فضای فیزیکی مناسب، تجهیزات مناسب آموزشی- پرورشی و پژوهشی، استفاده از نیروی انسانی توانمند هم از نظر عملی و هم از نظر علمی، قوی و نیرومند باشند. مدیریت مدارس استعداد درخشان باید به‌گونه‌ای باشد که دانش‌آموزان به‌راحتی بتوانند به آموزش غنی‌سازی شده و پژوهش‌های مرتبط بپردازند. اداره مدارس تیزهوشان و استعداد درخشان، مدیریت بااستعداد و قدرتمند را طلب می‌کند که دانش‌آموزان تیزهوش و توانمندی‌های آن‌ها را باور داشته و توانایی فراهم آوردن شرایط استاندارد آموزش این افراد را داشته باشد. موانع گوناگون در راه تحقق ظرفیت مدارس و در نهایت حصول رضایتمندی تحصیلی برای دانش‌آموزان تیزهوش قرار دارند. از جمله: آموزش معلمان، کمبود بودجه، نگرش ناصحیح

نسبت به آموزش دانش‌آموزان تیزهوش و بااستعداد و مناقشات در اداره مدرسه (فریمن، رافان و وارویچ^۱، ۲۰۱۰).

در ارتباط با عوامل فردی به‌عنوان دومین مقوله تأثیرگذار بر رضایتمندی تحصیلی، همان‌طور که اردوغان، بایرام و دنیز (۲۰۰۸) و اولاتوند (۲۰۰۹) نشان دادند، عوامل روان‌شناختی مانند انگیزش فرد برای یادگیری بر رضایت تحصیلی مؤثر است، با یافته پژوهش حاضر همسو است. در تبیین عوامل فردی می‌توان گفت، درگیری و مشارکت فعال دانش‌آموزان تیزهوش در فعالیت‌های تحصیلی و کنار آمدن با چالش‌ها و موانع تحصیلی مستلزم ویژگی‌هایی است که می‌توان آن‌ها را سرمایه‌های روان‌شناختی نامید. دانش‌آموزانی که دارای سرمایه‌های روان‌شناختی مطلوبی از جمله امیدواری، خودکارآمدی و خوش‌بینی هستند در زندگی تحصیلی خود انگیزه بیشتری برای دنبال کردن اهداف دارند و موانع را به‌عنوان چالش در نظر می‌گیرند و اعتقاد دارند که قادر به درس گرفتن از موفقیت‌ها و شکست‌های قبلی برای دستیابی به هدف‌های آینده هستند. این گروه از دانش‌آموزان در مسیر رسیدن به اهداف دست از سعی و تلاش بر نمی‌دارند، اهدافشان برای آن‌ها ارزشمند است و همواره بر آن متمرکز هستند.

در تبیین عوامل خانوادگی به‌عنوان سومین مقوله تأثیرگذار بر رضایتمندی تحصیلی، باید اظهار داشت برخی انتظارات، باورها و توقعات غیرواقع‌بینانه والدین، زندگی تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش را از مسیر طبیعی خود خارج می‌کند. برخی از والدین تحصیل در رشته‌های موردنظر خود را به فرزندشان تحمیل می‌کنند که ممکن است مطابق با استعداد و یا علاقه او نباشد. این تصور حتی باعث شده برخی از والدین تمایل داشته باشند در امور مدرسه نیز دخالت کرده و کنترل‌های مستقیم و خارج از اصول تعلیم و تربیت را بر دانش‌آموزان خود داشته باشند. محتمل است دو عامل ذکرشده می‌تواند رضایتمندی تحصیلی دانش‌آموز را کاهش دهد. به نظر می‌رسد، تجدیدنظر در شیوه‌های اجرایی

---

1. Freeman, Raffan & Warwick

آموزش دانش‌آموزان تیزهوش، همچنین بهره‌مندی از مشاوران مدارس موجب تعدیل انتظارات و اصلاح خواسته‌های نامناسب والدین شود.

در ارتباط با نگرش نسبت به تیزهوشی و مشکلات جامعه در برخورد با تیزهوشان می‌توان گفت تعامل افراد تیزهوش و جامعه معمولاً با چالش‌هایی روبه‌رو است. این چالش‌ها را می‌توان از دو منظر تحلیل نمود. از یک طرف جامعه به‌واسطه هزینه‌های زیادی که برای استعدادهای درخشان صرف کرده است، انتظار دارد حضور نخبگان برای جامعه ثمربخش بوده و با خدمات خود به جامعه باعث توسعه و پیشرفت شوند و همانند دیگر افراد جامعه با شرایط عادی خود را وفق داده و متعهد به جامعه بدانند و به سنت‌ها و آداب گذشتگان پایبند باشند؛ اما از طرف دیگر افراد تیزهوش، علاقه‌مند به کسب تجارب جدید هستند تا برای هر پدیده‌ای چرایی، چیستی و چگونگی آن را مورد بازبینی و انتقاد قرار دهند. آنچه مهم است، وجود درک متقابل بین اعضای جامعه و افراد تیزهوش است که می‌تواند منجر به سازندگی و پیشرفت جامعه شود و بهتر است بستر تحقق این امر ابتدا در بستر مدرسه و خانواده فراهم گردد.

در تبیین نبود برنامه‌نگه‌داشت تیزهوشان (برنامه‌های جامع از تحصیل تا اشتغال) باید گفت دانش‌آموزان استعدادهای درخشان نیاز دارند ابعاد استعداد آن‌ها مورد توجه قرار گرفته و انگیزه‌های آن‌ها برای شکوفایی استعدادهایشان تقویت شوند. همچنین نیاز است که ارزش‌ها به گونه‌ای برای آن‌ها تثبیت شود که به استعدادهای خود افتخار نموده و به آینده‌ای روشن امید داشته باشند. شوق و رغبت به آن‌ها کمک خواهد کرد تا در جهت خیر و صلاح خود گام برداشته و خود را نسبت به محیط پیرامون مسئول بدانند. ضروری است که به دانش‌آموزان تیزهوش پس از دانش‌آموختگی از آموزش و پرورش نیز باید توجه داشت، جایگاه شایسته‌ای برای حضور آن‌ها در جامعه فراهم نمود، از نیروی فکری و استعداد آن‌ها بهره‌مند شد و با فراهم آوردن شرایط شکوفایی در داخل کشور از مهاجرت آن‌ها به کشورهای پذیرنده جلوگیری نمود.

تدوین مدل رضایتمندی تحصیلی در دانش‌آموزان تیزهوش بر...؛ نجاتی فر و همکاران | ۱۶۹

بر اساس نتایج این پژوهش پیشنهاد می‌شود در فرآیند آموزش و پرورش دانش‌آموزان تیزهوش، معلمان و والدین به عوامل مؤثر بر رضایتمندی تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش توجه داشته باشند. همچنین طراحی و تدوین برنامه‌های آموزشی و مداخله‌ای به منظور پرداختن به عوامل مؤثر بر رضایتمندی تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش پیشنهاد می‌گردد. طراحی دوره‌های آموزشی، جزوات و محتوای الکترونیکی برای خانواده‌ها، معلمان و کادر آموزشی مدارس جهت آشنایی با مباحث استعداد و تعامل با دانش‌آموزان استعدادهای درخشان از دیگر پیشنهادها این پژوهش می‌باشد. از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به غیرممکن بودن حذف سوگیری مصاحبه‌گر، عدم کنترل اعتبار نتیجه‌گیری پژوهش و عدم قابلیت تعمیم‌پذیری نتایج اشاره نمود.

تعارض منافع

این پژوهش برای نویسندگان هیچ‌گونه تعارض منافی نداشته است.

سپاسگزاری

از تمامی شرکت‌کنندگان که در انجام این پژوهش همکاری داشتند، تشکر و قدردانی می‌شود.

ORCID

Sara Nejatifar <http://orcid.org/0000-0001-8646-0240>
Ali Aghaziarati <http://orcid.org/0000-0001-6110-9729>
Ahmad Abedi <http://orcid.org/>

منابع

- احمدی، ساره و شیخ‌الاسلامی، راضیه. (۱۳۹۰). بررسی رابطه هوش عاطفی و پیشرفت تحصیلی با واسطه‌گری رضایت از تحصیل. *مطالعات روان‌شناسی تربیتی*، ۱۳ (۸)، ۲۰-۱.
- افروز، غلامعلی. (۱۳۸۶). *مقدمه‌ای بر روان‌شناسی و تربیت کودکان و نوجوانان* (چاپ ۱۱). تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- جنکینز، ریچارد. (۱۳۸۱). هویت اجتماعی، مترجم: تورج یار احمدی، تهران: شیرازه.
- شورمیح، زینب؛ صدقی، شهرام و طلاچی، هما. (۱۳۹۳). شناسایی عوامل زمینه‌ای تأثیرگذار بر رفتار اطلاع‌یابی کاربران در تعامل با گزینه جستجوی بصری در پایگاه ابسکو: یک مطالعه گراند تئوری. *تعامل انسان و اطلاعات*، ۱ (۳)، ۲۳۴-۲۲۵.
- کارشکی، حسین؛ محمدزاده قصر، اعظم؛ تقی‌زاده کرمان، نفیسه و گراوند، هوشنگ. (۱۳۹۱). *رابطه یادگیری خودراهبر و رضایت تحصیلی در دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی مشهد*. مجموعه مقالات ارائه‌شده در اولین همایش ملی روان‌شناسی تربیتی.
- منصوریان، یزدان. (۱۳۸۶). گراند تئوری چیست و چه کاربردی دارد؟ همایش چالش‌های علم اطلاعات. دانشگاه اصفهان، اصفهان: چالش‌های علم اطلاعات، ۹ و ۱۰ خرداد ماه ۱۳۸۶.
- موسوی، سید کمال‌الدین و حیدر پور مرند، سکینه. (۱۳۹۱). تحلیل جامعه‌شناختی بیگانگی تحصیلی دانشجویان (مطالعه موردی: دانشگاه شاهد در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۱۳۸۷). *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۵۶ (۵۶)، ۷۱-۳۱.
- میرزایی علویجه؛ مهدی، رجایی؛ نرگس، رضایی، فرشته؛ حسن‌پور، سمیرا؛ پیروزه، راضیه و بابائی برزآبادی، محسن. (۱۳۹۱). مقایسه عزت‌نفس، منبع کنترل و رابطه آن‌ها با وضعیت تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد. مرکز *مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی یزد*، ۱ (۵)، ۷۰-۵۸.
- نصیران، صدیقه و ایروانی، محمدرضا. (۱۳۹۵). بررسی مشکلات دانش‌آموزان تیزهوش در مدارس استعدادهای درخشان از نظر دانش‌آموزان و والدین. *مطالعات روان‌شناسی و علوم تربیتی*، ۲ (۱)، ۲۷-۱.

- Anthony, R., Artlino, J., Holmboe, S., Steven, J., & Durnin, S. (2012). Can achievement emotions be used to better understand motivation, learning, and performance in medical education? *Medical Teacher*, 34 (3), 240-244.
- Baños, R., Fuentesal, J., Conte, L., Ortiz-Camacho, M., & Zamarripa, J. (2020). Satisfaction, Enjoyment and Boredom with Physical Education as Mediator between Autonomy Support and Academic Performance in Physical Education. *International journal of environmental research and public health*, 17(23), 8898. <https://doi.org/10.3390/ijerph17238898>
- Bates, E. A., Kaye, L. K., & McCann, J. J. (2017). A snapshot of the student experience: exploring student satisfaction through the use of photographic elicitation. *Journal of Further and Higher Education*, 1-14.
- Baykal, U., Sokmen, S., Korkmaz, S., & Akgun, E. (2005). Determining student satisfaction in a nursing college. *Nurse Educational Today*, 25 (4), 255-262.
- Beard, K., Hoy, W., & Hoy, A. (2010). Academic optimism of individual teachers: Confirming a new construct. *Teaching and Teacher Education*, 26, 1136-1144.
- Braten, I., & Stromos, H. (2004). Epistemological belief and implicit theories of intelligence as predictors of achievement goals. *Contemporary Educational Psychology*, 29, 374-388.
- Bryant, J., & Bodfish, S. (2014). *The relationship of student satisfaction to key indicators for colleges and universities*. National Research Report.
- Carvalho, R. G. G. (2016). Gender differences in academic achievement: The mediating role of personality. *Personality and Individual Differences*, 94, 54-58.
- Chen, S. H., Main, A., Zhao, Q., Bunge, S. A., Lau, N., & Chu, K. (2015). Effortful control and early academic achievement and satisfaction of Chinese American children in immigrant families. *Early Childhood Research Quarterly*, 30, 45-56.
- Dhaqane, M. K., & Afrah, N. A. (2016). Satisfaction of student and academic performance in Benadir University. *Journal of Education and Practice*, 7 (24), 59-63.
- Dunne, M. P., Sun, J., Nguyen, N. D., Truc, T., Loan, K. X., & Dixon, J. (2010). The influence of educational pressure on the mental health of the adolescence in east Asia. *Journal of Science Research, Hue University*, 6 (1), 18-27.
- El Ansari, W., & Oskrochi, R. (2004). What really affects health professions students' satisfaction with their educational experience? Implications for practice and research. *Nurse Educational Today*, 24 (8), 55-64.

- Erdogan, Y., Bayram, S., & Deniz, L. (2008). Factors that Influence Academic Achievement and Attitudes in Web Based Education. *International Journal of Instruction*, 1 (1), 31-48.
- Figuera Gazo, P., Llanes Ordóñez, J., Torrado Fonseca, M., Valls Figuera, R.-G., & Buxarrais Estrada, M. R. (2020). Reasons for Course Selection and Academic Satisfaction among Master's Degree Students. *Journal of Hispanic Higher Education*. <https://doi.org/10.1177/1538192720954573>
- Fleming, A., Oertle, K., Plotner, A., & Hakun, J. (2017). Influence of social factors on student satisfaction among college students with disabilities. *Journal of College Student Development*, 58 (2), 215-228.
- Foster, T. A. (2013). *An exploration of academic resilience among rural gifted students living in poverty*, Unpublished doctoral dissertation, School of Education, Piedmont College.
- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. (2004). School engagement: potential of the concept: state of the evidence. *Review of Educational Research*, 74, 59-119.
- Freeman, J., Raffan, J., & Warwick, I. (2010). *Worldwide provision to develop gifts and talents: An international survey*. Research Report.
- Gadbois, S., & Sturgeon, R. (2011). Academic self-handicapping: Relationships with learning specific and general self-perceptions and academic performance over time. *British Journal of Educational Psychology*, 81 (2), 22-207.
- Goetz, T., Sticca, F., Pekrun, R., Murayama, K., & Elliot, A. J. (2016). Intra individual relations between achievement goals and discrete achievement emotions: an experience sampling approach. *Learning and Instruction*, 41 (1), 115-125.
- Gopal, R., Singh, V., & Aggarwal, A. (2021). Impact of online classes on the satisfaction and performance of students during the pandemic period of COVID 19. *Education and Information Technologies*. <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10523-1>
- Halamandaris, K. F., & Power, K. G. (1999). Individual differences, social support and coping with the examination stress; a study of the psychosocial and academic adjustment of first year home students. *Personality and Individual Differences*, 15, 665-685.
- Hanssen, T., & Solvoll, G. (2015). The importance of university facilities for student satisfaction at a Norwegian University. *Research in Higher Education*, 33 (13), 744-759.
- Hattie, J. (2009). *Visible Learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Abington, Oxon: Routledge.

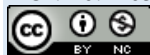

- Holt, L. J. (2014). Attitudes about help-seeking mediate the relation between parent attachment and academic adjustment in first-year college students. *Journal of College Student Development*, 55 (4), 418-423.
- Hoy, W., Tarter, C., & Hoy, A. (2006). Academic optimism of schools: A force for student achievement. *American Educational Research Journal*, 43 (3), 425-446.
- Khalaf, M. A. (2014). Validity and reliability of the academic resilience scale in Egyptian context. *Us-China Education Review*, 4 (3), 202-210.
- Knorz, L., Brunken, R., & Park, B. (2016). Facilitators or suppressors: Effects of experimentally induced emotions on multimedia learning. *Learning and Instruction*, 44 (1), 97-107.
- Lane, K. L., Barton-Arwood, S. M., Nelson, J. R., & Wehby, J. (2008). Academic performance of students with emotional and behavioral disorders served in a self-contained setting. *Journal of Behavioral Education*, 17 (1), 43-62.
- Lent, R. W., Do Ceu Taveira, M., Sheu, H. B., & Singley, D. (2009). Social cognitive predictors of academic adjustment and life satisfaction in portuguese college students: A longitudinal analysis. *Journal of Vocational Behavior*, 74, 190-198.
- Linnenbrink, E. A., & Pintruch, P. R. (2002). Achievement goals in the classroom; student learning strategies and motivation process. *Journal of Educational Psychology*, 80, 260-267.
- Luthans, F., Youssef, C. M., & Avolio, B. J. (2007). *Psychological capital: Developing the human competitive edge*. Oxford University Press Oxford.
- Machell, K. A., Blalock, D. V., Kashdan, T. B., & Yuen, M. (2016). Satisfaction at the cost of ambition: The mixed results of a supportive, interactive environment on socially anxious teenagers. *Personality and Individual Differences*, 89, 166-171.
- Maslach, C., Schaufeli, W. B., & Leiter, M. P. (2001). Job Burnout. *Annual Review of Psychology*, 52, 397-422.
- Nesbitt, K. T., Baker-Ward, L., & Willoughby, M. T. (2013). Executive function mediates socio-economic and racial differences in early academic achievement and satisfaction. *Early Childhood Research Quarterly*, 28 (4), 774-783.
- Neumann, Y. (1990). Quality of learning Experience and students' college outcome. *International Journal of Educational management*, 7 (1), 1-16.
- Olatunde, P. (2009). Students Attitude towards Mathematics and Satisfaction in some selected secondary schools in Southwestern Nigeria. *European Journal of Scientific Research*, 36 (3), 336-341.

- Park, S. W., Sperling, R. A. (2012). Academic procrastinators and their self-regulation. *Psychology*, 3 (1), 12-23.
- Ray, B. D. (2010). Academic achievement, satisfaction and demographic traits homeschooled students: A nationwide study. *Academic Leadership: The Online Journal*, 8, 1-31.
- Senicar, M. Z. (2016). The challenges of planning individualized programs for gifted students. *Research in Pedagogy*, 6 (2), 138-153.
- Simoës, C., Matos, M. G., Tome, G., Ferreira, M., & Chainho, H. (2010). School satisfaction and academic achievement: the effect of school and internal assets as moderators of this relation in adolescents with special needs. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 9, 1177-1181.
- Snyder, C. R., Rand, K. L., & Sigmon, D. R. (2002). *Hope theory: Handbook of positive psychology*, 257-276. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press.
- Tan, J. B., & Yates, Sh. (2011). Academic expectations as sources of stress in Asian Students. *Social Psychological Education*, 14, 389-407.
- Umbach, P. D., & Porter, S. R. (2002). How do academic departments impact student satisfaction? Understanding the contextual effects of departments. *Research in Higher Education*, 43 (2), 34-209.
- Van Den Oord, E. J. C. G., & Rossem, R. V. (2002). Differences in First Graders' s School Adjustment: the role of Classroom Characteristics and Social Structure of the Group. *Journal of School Psychology*, 40, 371-394.
- Verner-Filion, J., & Gaudreau, P. (2010). From perfectionism to academic adjustment: The mediating role of achievement goals. *Personality and Individual Differences*, 49, 181-186.
- Zhang, Y., Gan, Y., & Cham, H. (2007). Perfectionism, academic burnout and end engagement. Among Chinese college students. A structural equation modeling analysis. *Personality and Individual differences*, 43 (6), 1529-1540.

استناد به این مقاله: نجاتی فر، سارا، آقازیارتی، علی، عابدی، احمد. (۱۴۰۰). تدوین مدل رضایتمندی تحصیلی در دانش‌آموزان تیزهوش بر اساس عوامل مؤثر بر آن: یک مطالعه داده‌بنیاد، *روان‌شناسی افراد استثنایی*، ۱۱(۴۳)، ۱۴۱-۱۷۴.

DOI: 10.22054/JPE.2022.59758.2298

Psychology of Exceptional Individuals is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.